

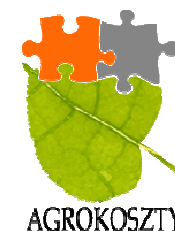


INSTYTUT EKONOMIKI ROLNICTWA
I GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ
PAŃSTWOWY INSTYTUT BADAWCZY

„Wybrane zagadnienia produkcyjno-ekonomiczne działalności produkcji roślinnej w certyfikowanych gospodarstwach ekologicznych”

Mgr inż. Grażyna Nachtman

ZAKŁAD RACHUNKOWOŚCI ROLNEJ



Plan wystąpienia:

- Wybrane informacje o rolnictwie ekologicznym w Polsce.
- Certyfikowane gospodarstwa ekologiczne w Polskim FADN i dobór działalności do badań w systemie AGROKOSZTY.
- Uwagi metodyczne.
- Wyniki uprawy ziemniaków jadalnych w 2008 roku w systemie ekologicznym i konwencjonalnym.
- Wyniki uprawy pszenicy ozimej w 2008 roku w systemie ekologicznym i konwencjonalnym.
- Zmienność dochodów i kosztów produkcji w latach 2005-2008 na przykładzie badanych ziemniaków jadalnych i zbóż w certyfikowanych gospodarstwach ekologicznych.
- Podsumowanie.

Zmiany w rolnictwie ekologicznym w latach 2004-2008

(łącznie certyfikowane i w okresie konwersji - na podstawie danych GIJHAR-S)

- 4-krotny wzrost liczby gospodarstw ekologicznych (z 3760 do 14 896),
- niemal 4-krotny wzrost powierzchni użytków rolnych (z 82 730 ha do 314 848 ha),
- 4-krotny wzrost powierzchni użytków zielonych,
- **19-krotny wzrost powierzchni sadów,**
- **3-krotny wzrost powierzchni upraw rolniczych,**
- 2-krotny wzrost pogłowia bydła mięsnego, tylko około 40% wzrost pogłowia krów mlecznych, spadek pogłowia świń.

Struktura upraw certyfikowanych w 2008 roku (obliczenia na podstawie danych GIJHAR-S)



Powierzchnia upraw z certyfikatem	Ha	Udział w UR certyfikowanych (%)
Pastwiska i łąki (łącznie)	91 659	50,6
Zboża (włączając materiał siewny)	46 463	25,6
Uprawy sadownicze i jagodowe	19 186	10,6
Rośliny na paszę	15 401	8,5
Warzywa	2 950	1,6
Ziemniaki	1 342	0,7
Pozostałe	4 341	2,4
Razem	181 300	100,0



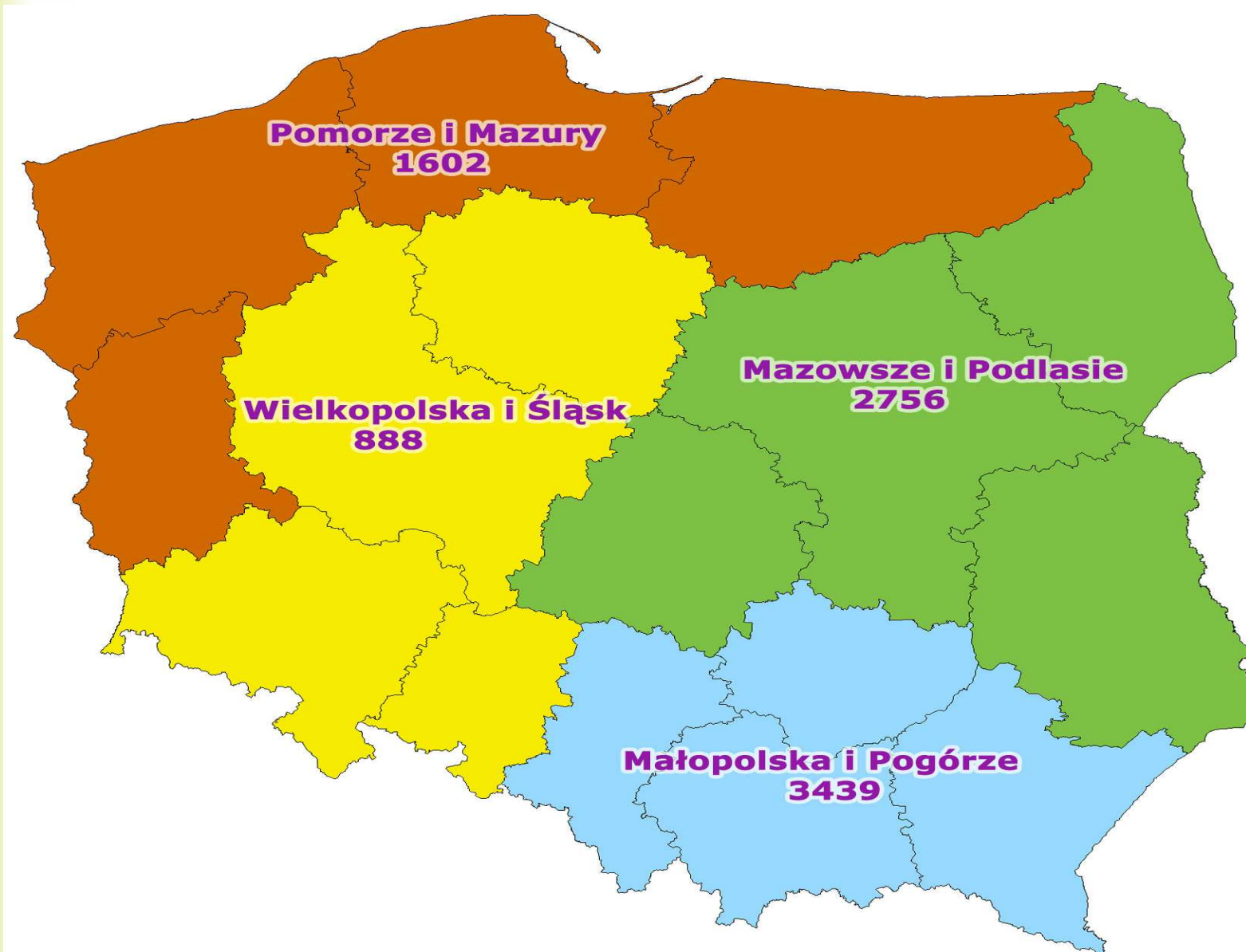
**Struktura rozmieszczenia ważniejszych upraw i zwierząt w
certyfikowanych gospodarstwach ekologicznych w 2008 roku w %**
(obliczenia na podstawie danych GIJHAR-S)



Wyszczególnienie	Mazowsze i Podlasie	Małopolska i Pogórze	Pomorze i Mazury	Wielkopolska i Śląsk
	Województwa			
	mazowieckie	podkarpackie	lubuskie	dolnośląskie
	podlaskie	małopolskie	pomorskie	opolskie
	łódzkie	świętokrzyskie	zachodnio-pomorskie	wielkopolskie
	lubelskie	śląskie	warmińsko-mazurskie	kujawsko-pomorskie
Użytki rolne	27,0	23,4	32,9	16,7
Zboża	29,0	18,3	37,3	15,4
Ziemniaki	23,5	48,8	19,8	7,9
Pastwiska i łąki	24,5	25,3	32,9	17,3
Rośliny na paszę	27,4	28,7	29,4	14,5
Bydło mleczne	19,1	48,1	21,8	11,0



Rozmieszczenie certyfikowanych gospodarstw ekologicznych w regionach FADN w 2008 roku



Certyfikowane gospodarstwa ekologiczne w Polskim FADN i dobór działalności do badań w systemie AGROKOSZTY



- Wzrost liczby gospodarstw certyfikowanych (w 2004 roku – 122, w 2008 roku – 239).
- Lokalizacja: głównie region Mazowsze i Podlasie oraz Małopolska i Pogórze.
- Wielkość obszarowa gospodarstw z badanymi działalnościami w systemie AGROKOSZTY w przeważającej mierze 10-30 ha użytków rolnych.
- Dobór działalności do badań i skale celowe.



Dochód z działalności

$$\begin{aligned} &= \\ &\text{Wartość produkcji} - \text{Koszty ogółem} \\ &+ \\ &\text{Dopłaty (uzupełniające, ekologiczne)} \end{aligned}$$

Koszty ogółem

$$\begin{aligned} &= \\ &\text{Koszty bezpośrednie} + \text{Koszty pośrednie} \end{aligned}$$

Koszty pośrednie to suma kosztów ogólnogospodarczych, podatków, kosztów czynników zewnętrznych (opłata pracy, koszt odsetek i czynszów dzierżawnych) oraz amortyzacja

Ziemniaki w uprawie ekologicznej w Polsce



2008 rok

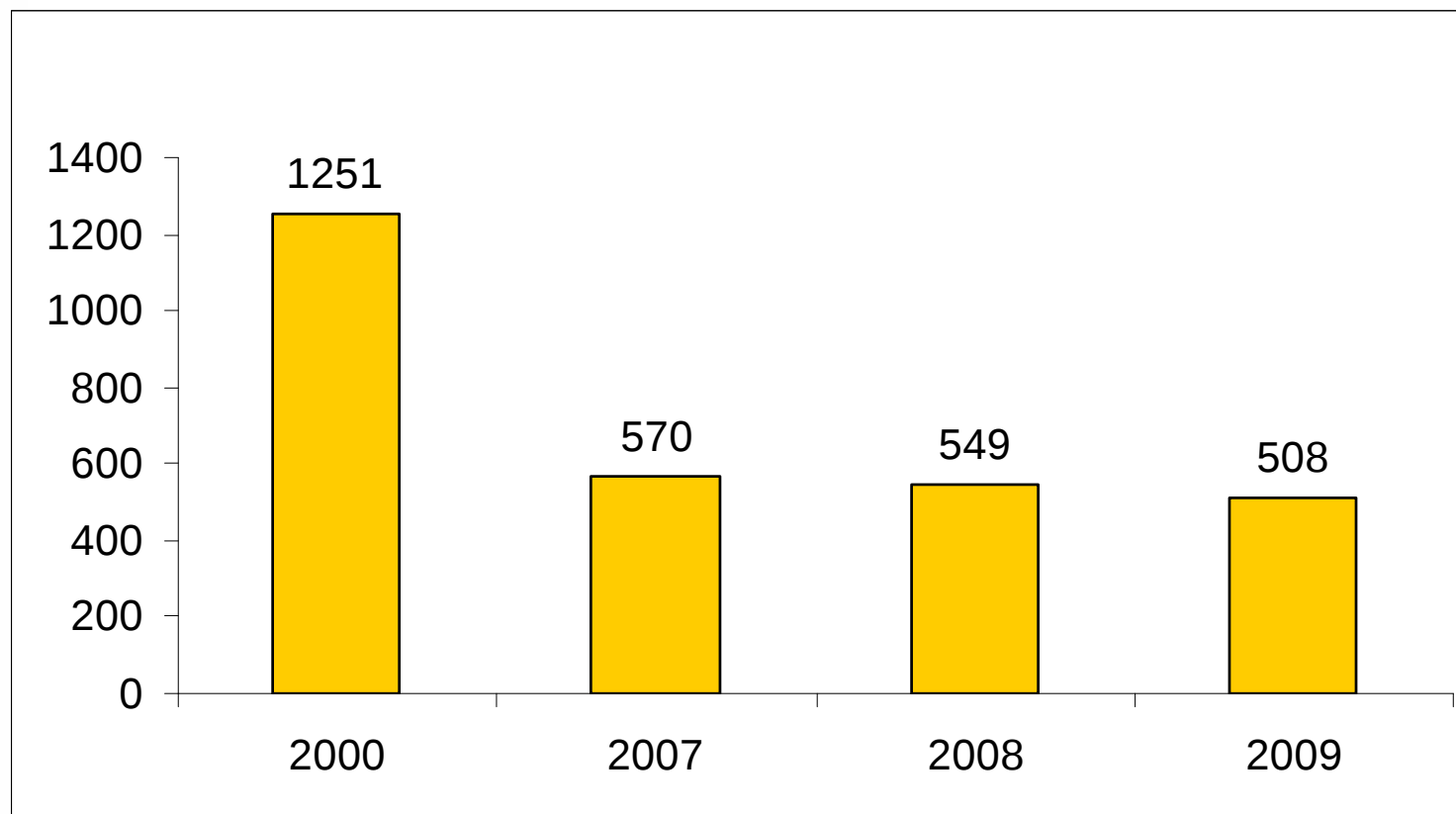
Powierzchnia uprawy ziemniaków w gospodarstwach ekologicznych wynosiła:

- łącznie **1861 ha** (= 0,33% ogólnej powierzchni uprawy ziemniaków w Polsce)
- w certyfikowanych **1342 ha**

W 2008 roku powierzchnia uprawy ziemniaków jadalnych wzrosła o 17% w stosunku do roku 2007, a powierzchnia użytków rolnych o 10,1%



Powierzchnia uprawy ziemniaków ogółem w Polsce w tys. ha (dane GUS)



Wyniki badań w 2008 roku – ziemniaki jadalne

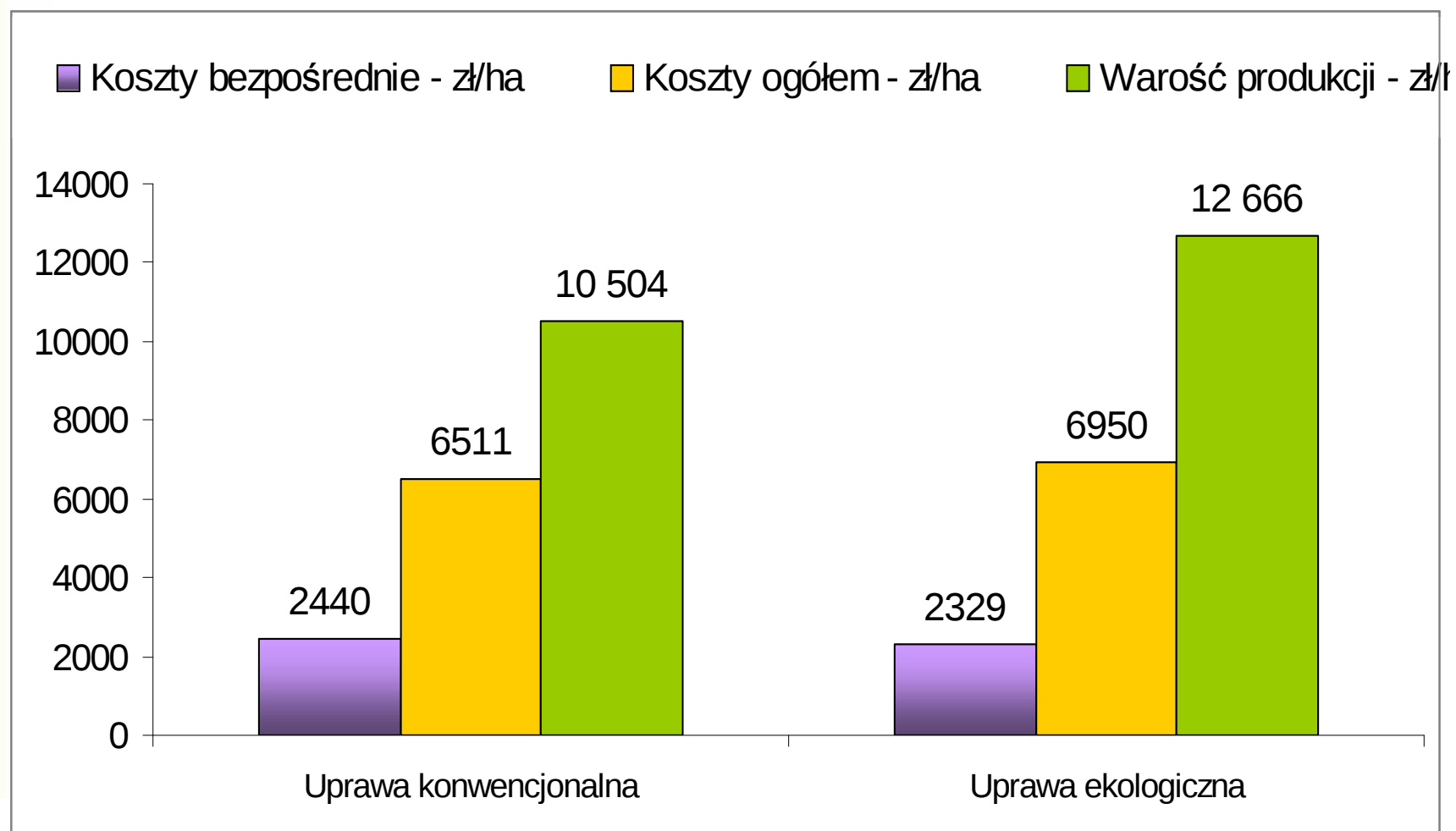


Wyszczególnienie	Uprawa konwencjonalna	Uprawa ekologiczna
Skala uprawy w ha	1-3	0,5-4
Liczba plantacji	49	22
Średnia powierzchnia w ha	1,88	1,05
Średni plon - dt/ha	243	189
Średnia cena - zł/dt	43,2	66,91
Wartość produkcji - zł/ha	10 504	12 666
		$189 \times 43,2 = \mathbf{8165}$

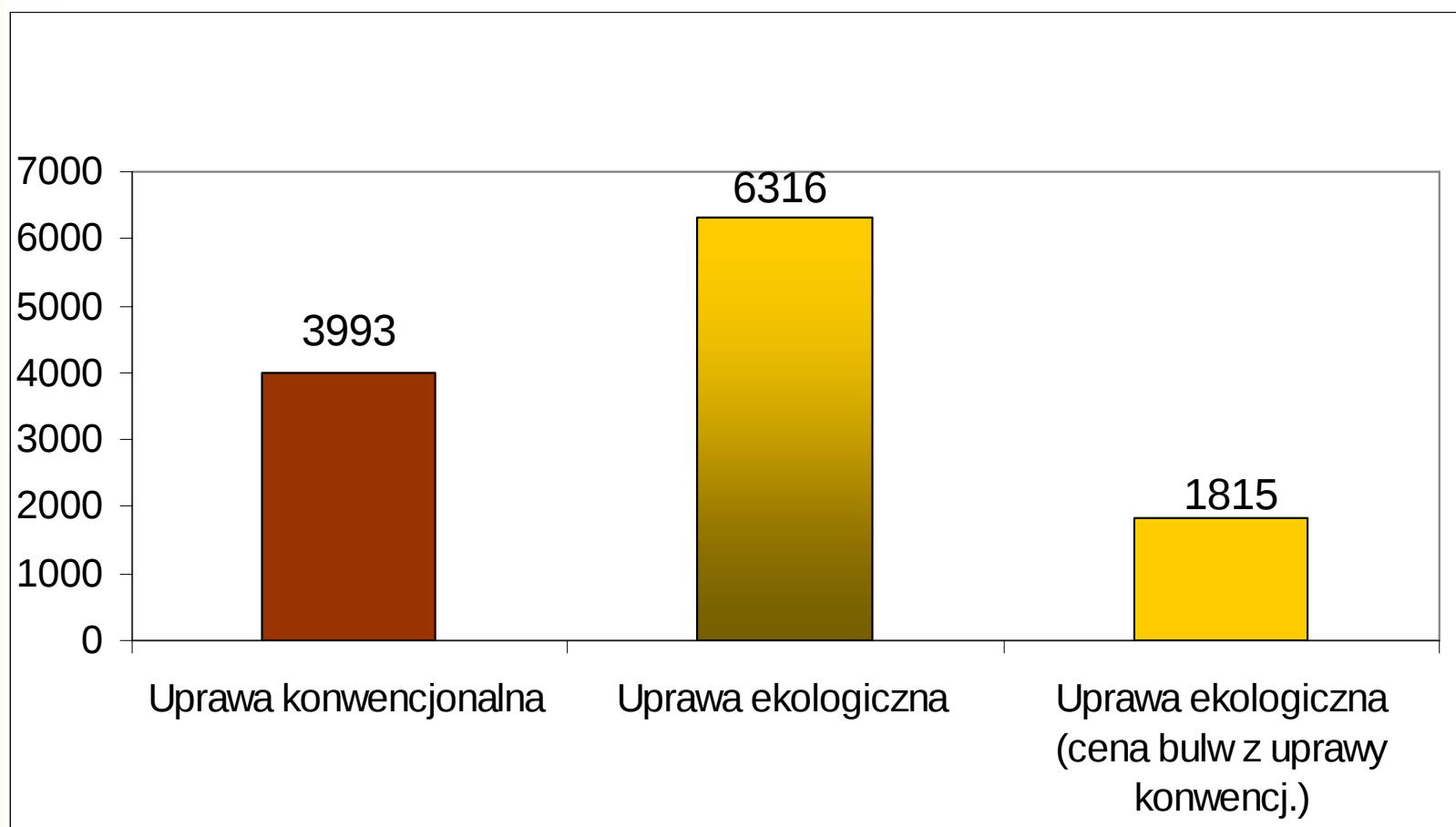
8165 zł to wartość produkcji ziemniaków z uprawy ekologicznej, jaką by osiągnięto w przypadku sprzedaży po cenie jak za ziemniaki z uprawy konwencjonalnej



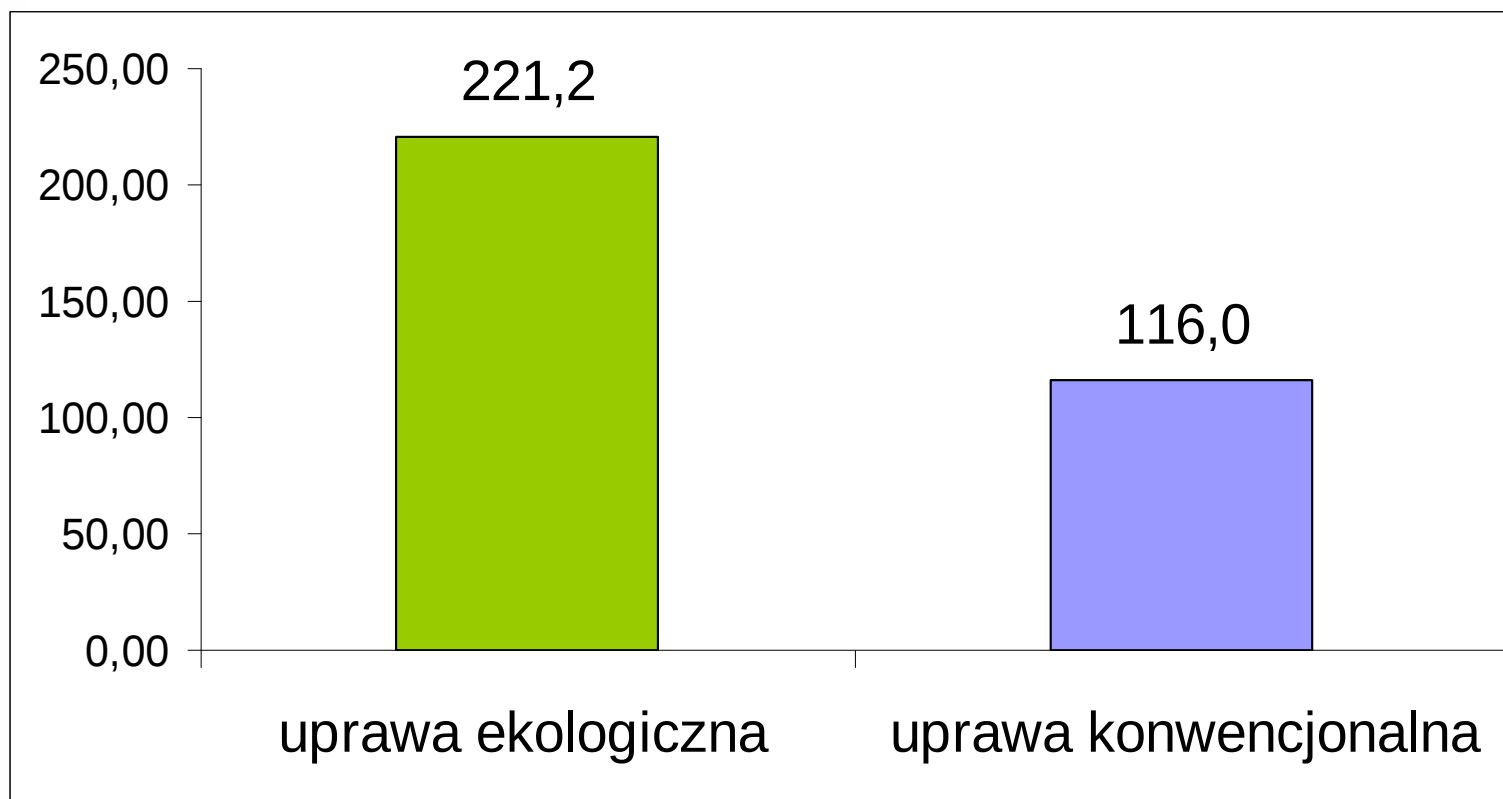
Koszty oraz wartość produkcji na 1 ha uprawy ziemniaków jadalnych w 2008 roku



Dochód na 1 ha uprawy ziemniaków jadalnych w zł



Nakłady pracy na 1 ha uprawy ziemniaków jadalnych w 2008 roku (w godz.)



Użytkowanie ziemi w gospodarstwach z badanymi plantacjami ziemniaków jadalnych w 2008 roku (dane FADN)



	ha	%
zboża	5,98	33,8
pozostałe polowe	1,92	10,8
warzywa	0,61	3,5
sady	0,53	3,0
uprawy pastewne	8,47	47,8
pozostałe	0,20	1,1
Razem	17,71	100,0

Pogłowie zwierząt w badanych gospodarstwach (dane FADN)

	LU	%
Zwierzęta ogółem	10,7	100,0
w tym: krowy mleczne	4,2	39,3
pozostałe bydło	3,3	30,6
owce i kozy	0,4	3,7
trzoda chlewna	1,5	14,4



Średnie wyniki na 1 gospodarstwo z badanymi plantacjami ziemniaków jadalnych w 2008 roku (dane FADN)

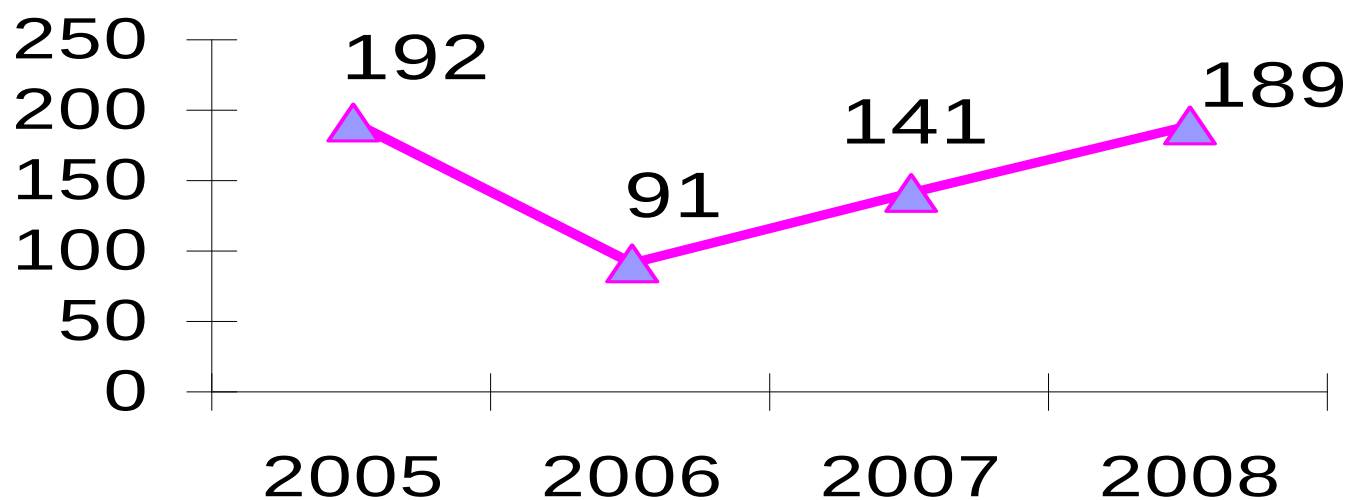


Dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego (zł)	34 808
Dochód na pełnozatrudnionego członka rodziny rolnika (zł)	17 825
Dochód z rodzinnego gospodarstwa bez dopłat (zł)	10 183
Dopłaty do działalności operacyjnej (zł)	24 625
Produkcja ogółem gospodarstwa (zł)	79 292
Produkcja roślinna gospodarstwa (zł)	46 478
Produkcja ziemniaków (zł)	9 557
<i>Udział produkcji ziemniaków w produkcji ogółem gospodarstwa (%)</i>	<i>12,1</i>
<i>Udział produkcji ziemniaków w produkcji roślinnej gospodarstwa (%)</i>	<i>20,6</i>
Wartość produkcji ogółem na 1 zł kosztów ogółem (zł)	1,2
Wartość produkcji ziemniaków na 1 zł kosztów ogółem (zł)	1,8

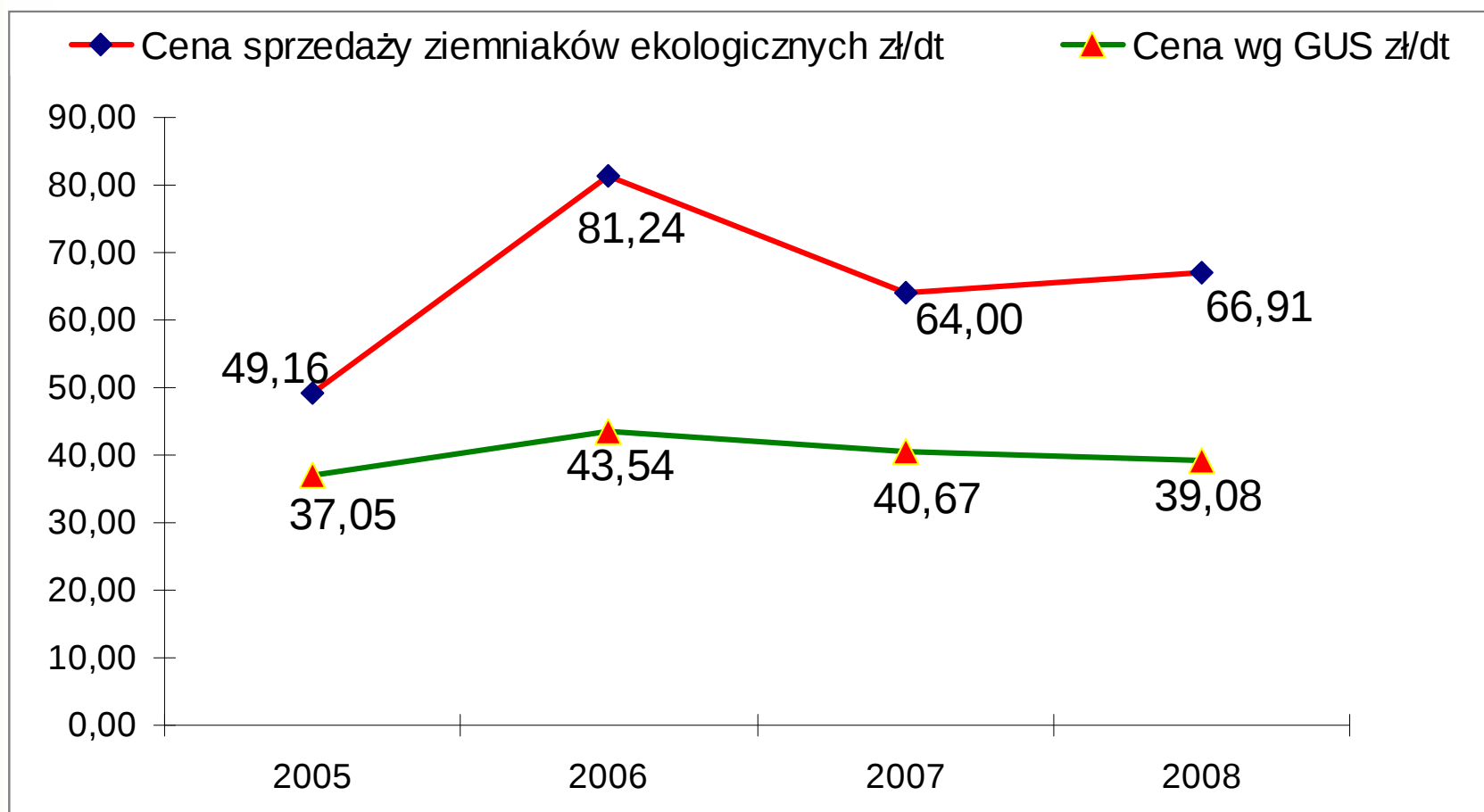
Wyniki produkcyjno-ekonomiczne z uprawy ziemniaków jadalnych badanych w latach 2005-2008



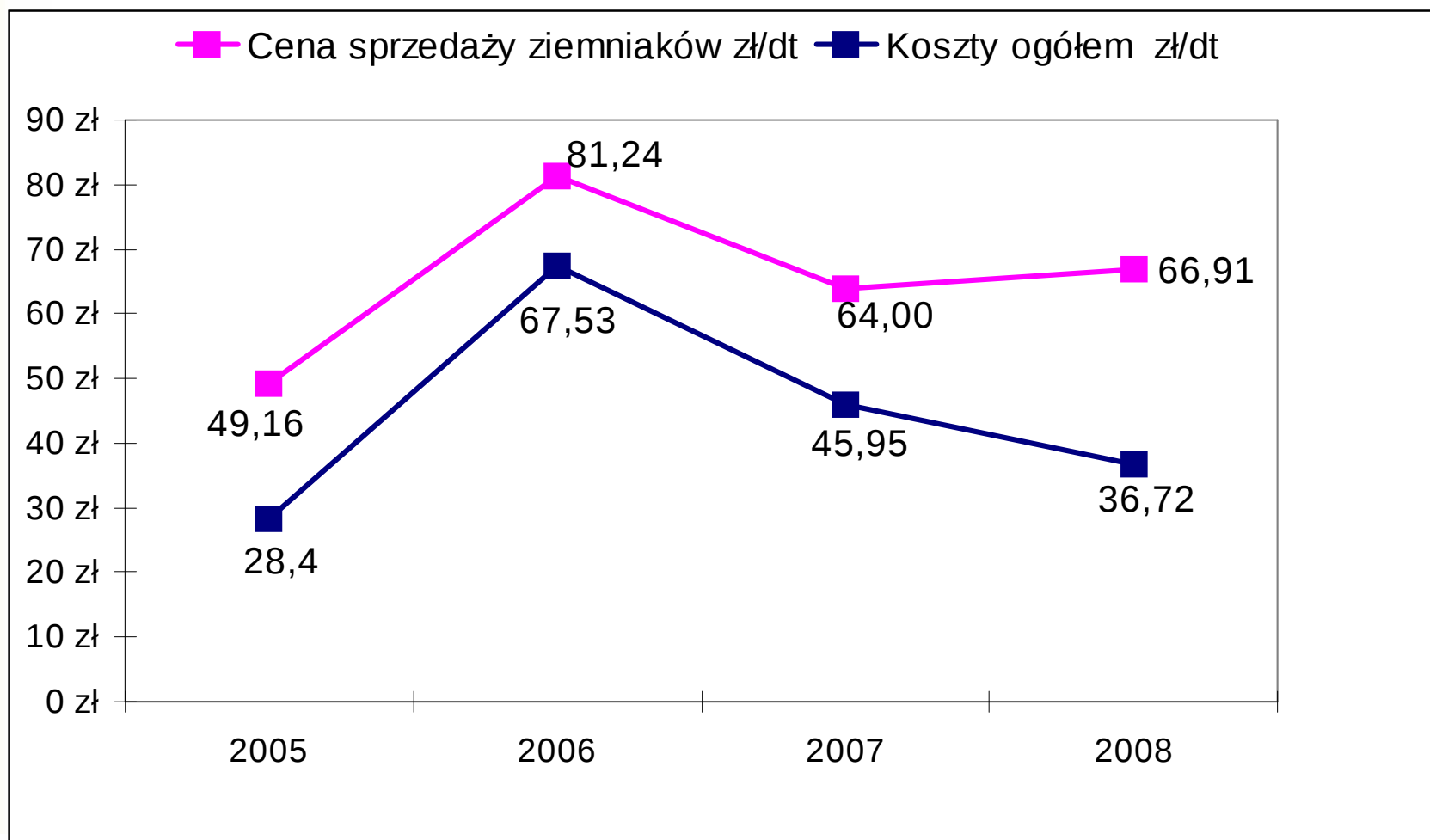
Plon ziemniaków jadalnych w latach 2005-2008 w dt/ha



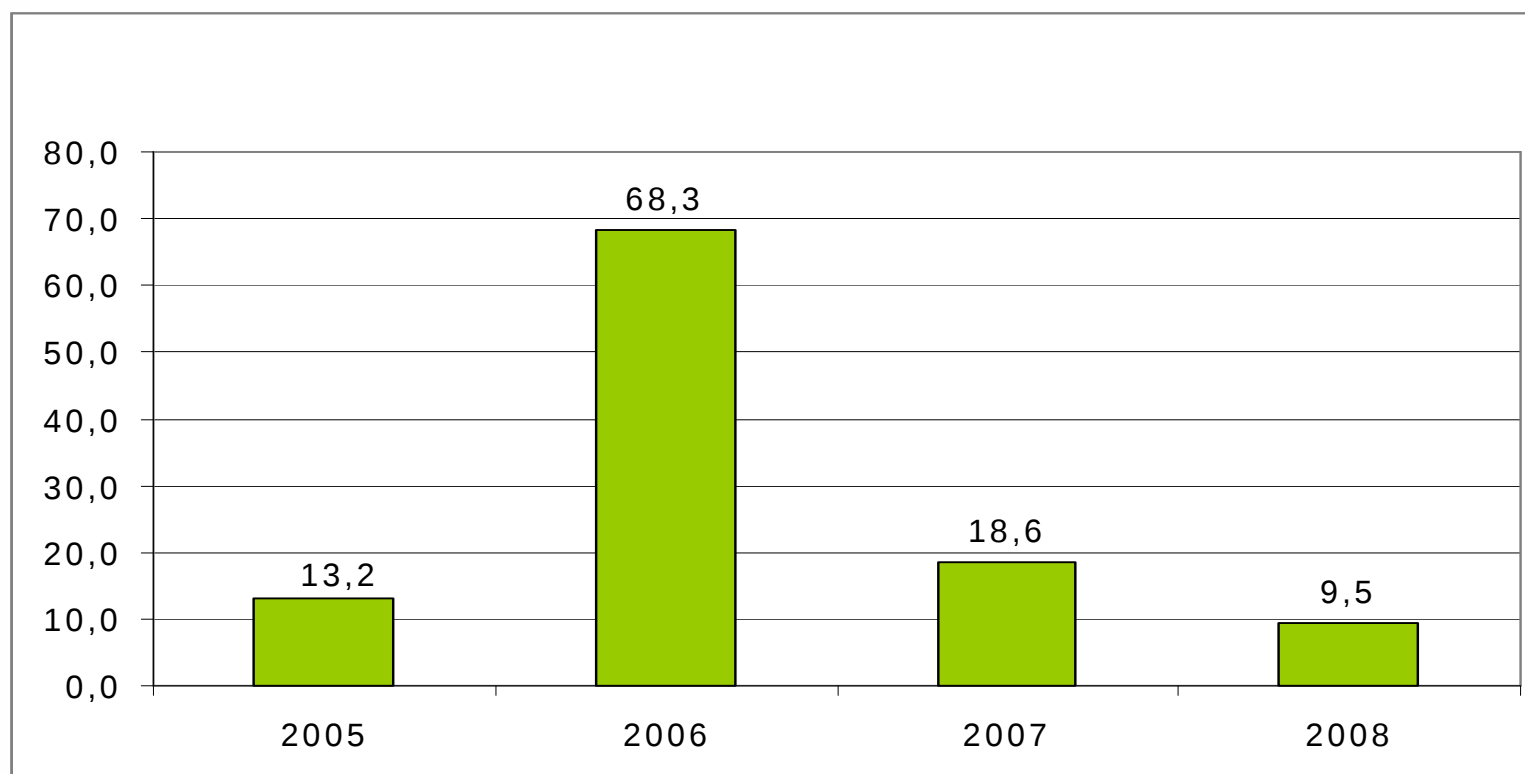
Wyniki produkcyjno-ekonomiczne z uprawy ziemniaków jadalnych badanych w latach 2005-2008



Wyniki produkcyjno-ekonomiczne z uprawy badanych ziemniaków jadalnych w latach 2005-2008



Udział dopłat ekologicznych w dochodzie z uprawy 1 ha ziemniaków jadalnych (w %)



Dopłaty ekologiczne = 600 zł/ha

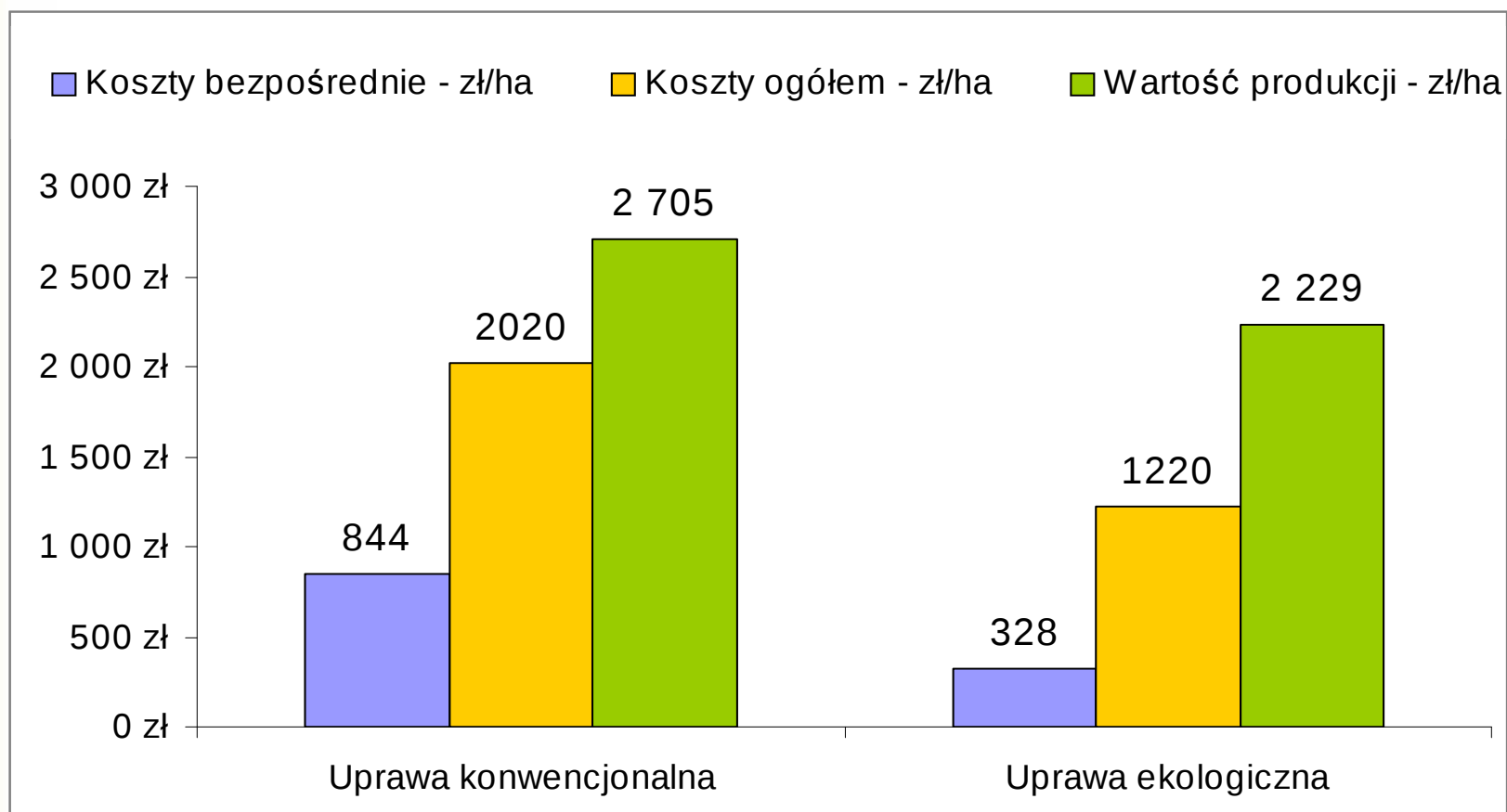
Wyniki badań w 2008 roku – pszenica ozima



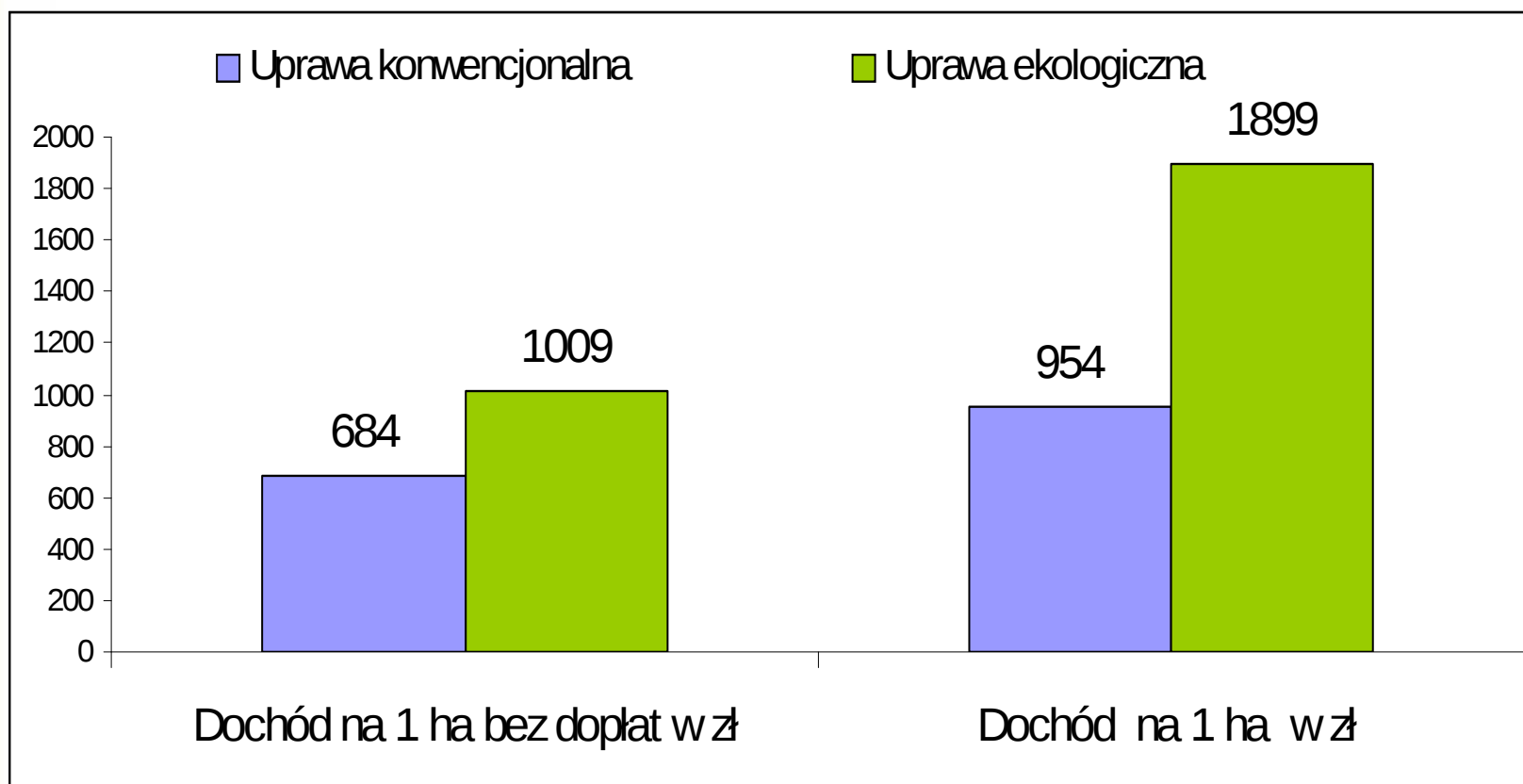
Wyszczególnienie	Uprawa konwencjonalna	Uprawa ekologiczna
Skala uprawy w ha	1-4	1-4
Liczba plantacji	26	19
Średnia powierzchnia w ha	2,6	2,9
Średni plon - dt/ha	52,5	28,4
Średnia cena - zł/dt	51,49	78,46
Wartość produkcji - zł/ha	2 705	2 229
		28,4 x 51,49= 1461



Koszty oraz wartość produkcji na 1 ha uprawy pszenicy ozimej w 2008 roku



Dochód z uprawy 1 ha pszenicy ozimej w 2008 roku

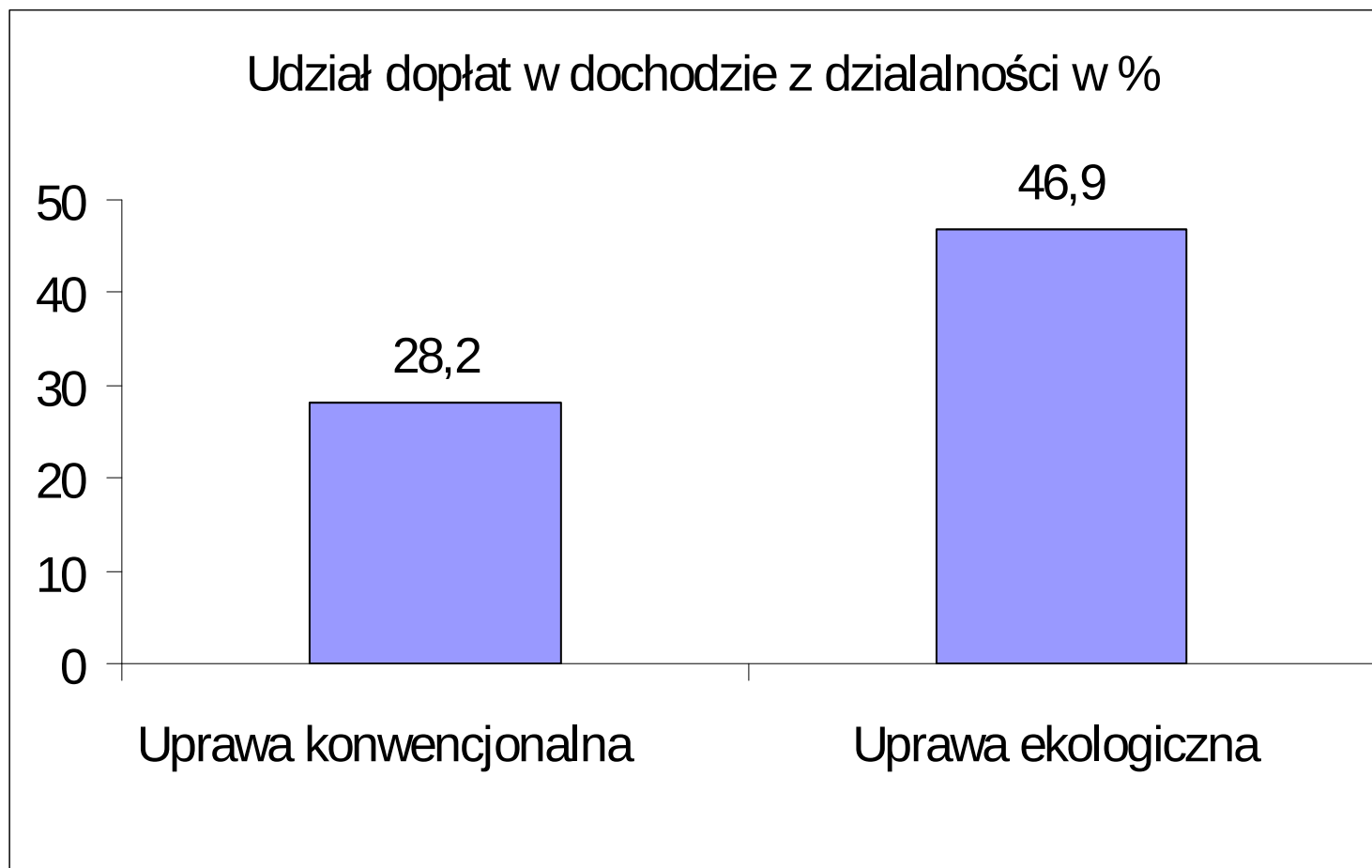


Nakłady pracy na 1 ha uprawy pszenicy ozimej

Uprawa ekologiczna – 15,7 godz.

Uprawa konwencjonalna – 15,3 godz.

Rola dopłat w uprawie pszenicy ozimej



Uprawa konwencjonalna = dopłaty uzupełniające (269,32 zł/ha)
Uprawy ekologiczne = dopłaty uzupełniające i ekologiczne (269,32 zł/ha i 600 zł/ha)

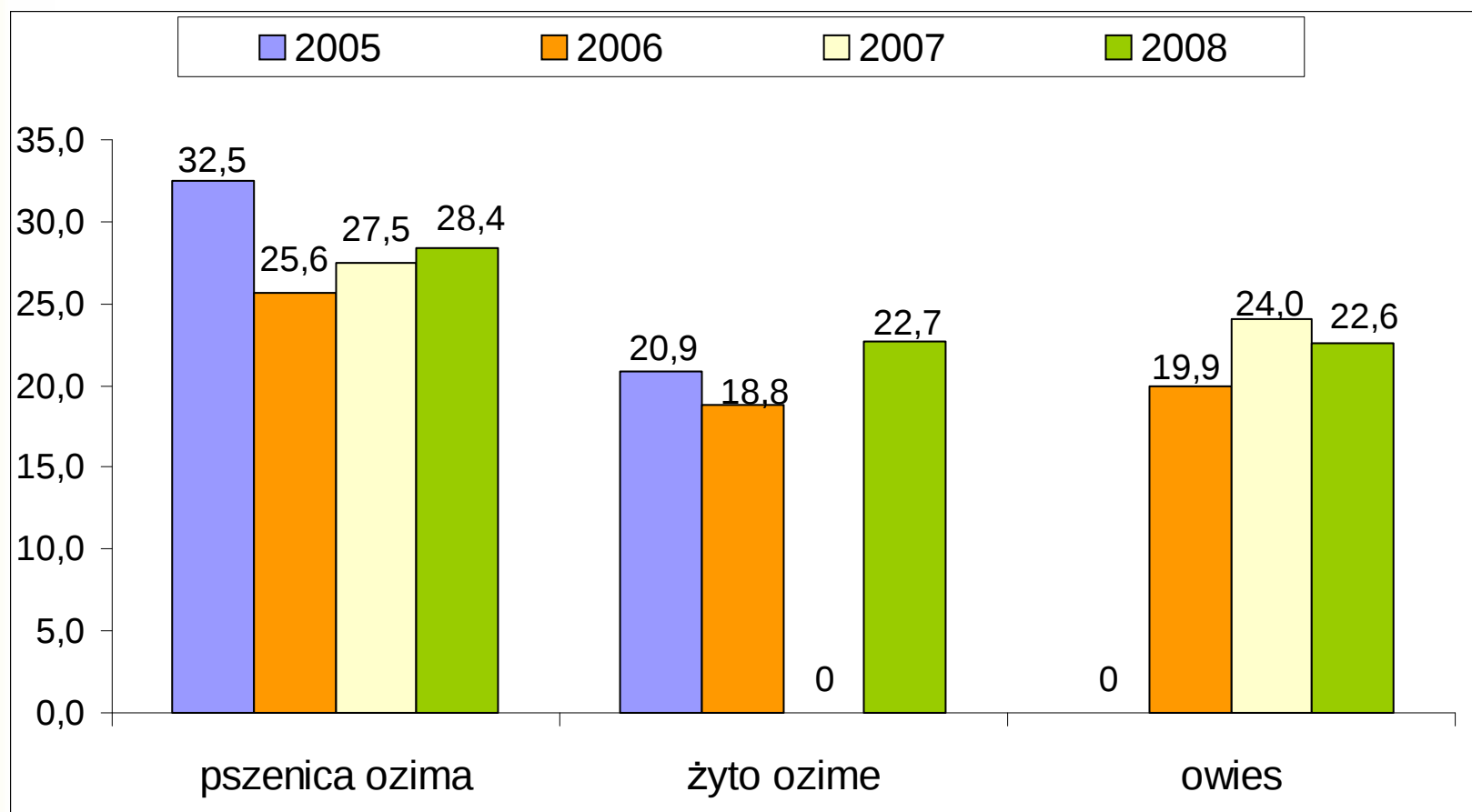
Dochód w 2008 roku z uprawy żyta ozimego i owsa na tle wyników wyselekcjonowanej grupy gospodarstw konwencjonalnych



	Żyto w uprawie		Owies w uprawie	
	ekologicznej	konwencjonalnej	ekologicznej	konwencjonalnej
Dochód bez dopłat w zł/ha	375	404	39	-97
Dochód z działalności w zł/ha	1262	674	937	172



Wyniki badań w latach 2005-2008 – plony zbóż w gospodarstwach ekologicznych certyfikowanych



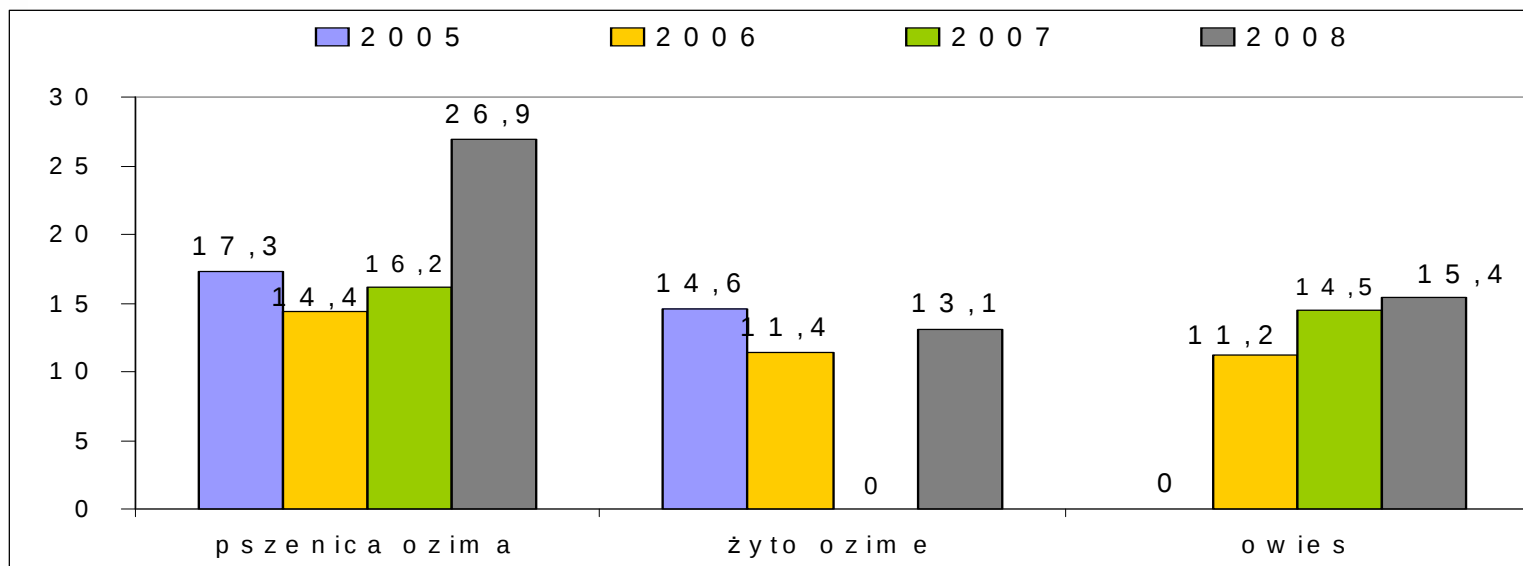
Ceny sprzedaży zbóż w zł/dt (badane ekologiczne i średnia cena w kraju według GUS)



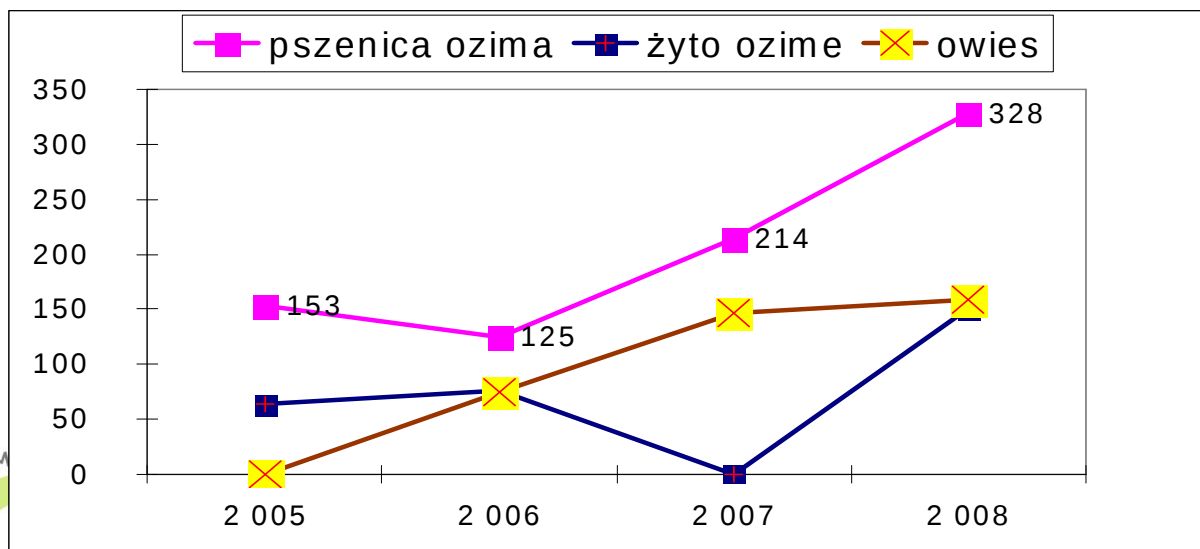
Lata	pszenica ozima			żyto ozime			owies		
	eko	GUS	GUS=100	eko	GUS	GUS=100	eko	GUS	GUS=100
2005	43,3	36,7	118,0	28,1	27,6	101,6	-	-	-
2006	51,4	44,8	114,8	47,8	38,5	124,0	40,1	34,9	115,0
2007	75,1	70,7	106,2	-	-	-	50,5	52,8	95,6
2008	78,5	64,2	122,2	67,5	51,7	130,7	47,3	50,3	93,9



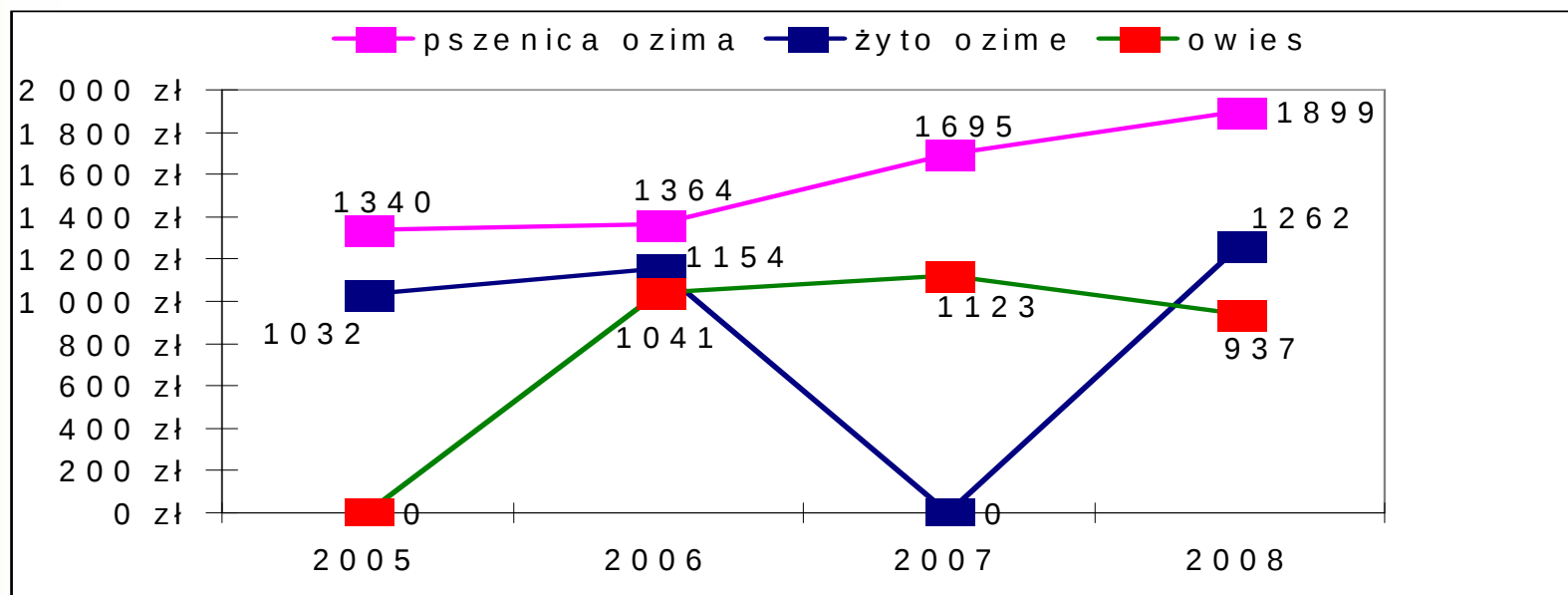
Procentowy udział kosztów bezpośrednich w kosztach ogółem



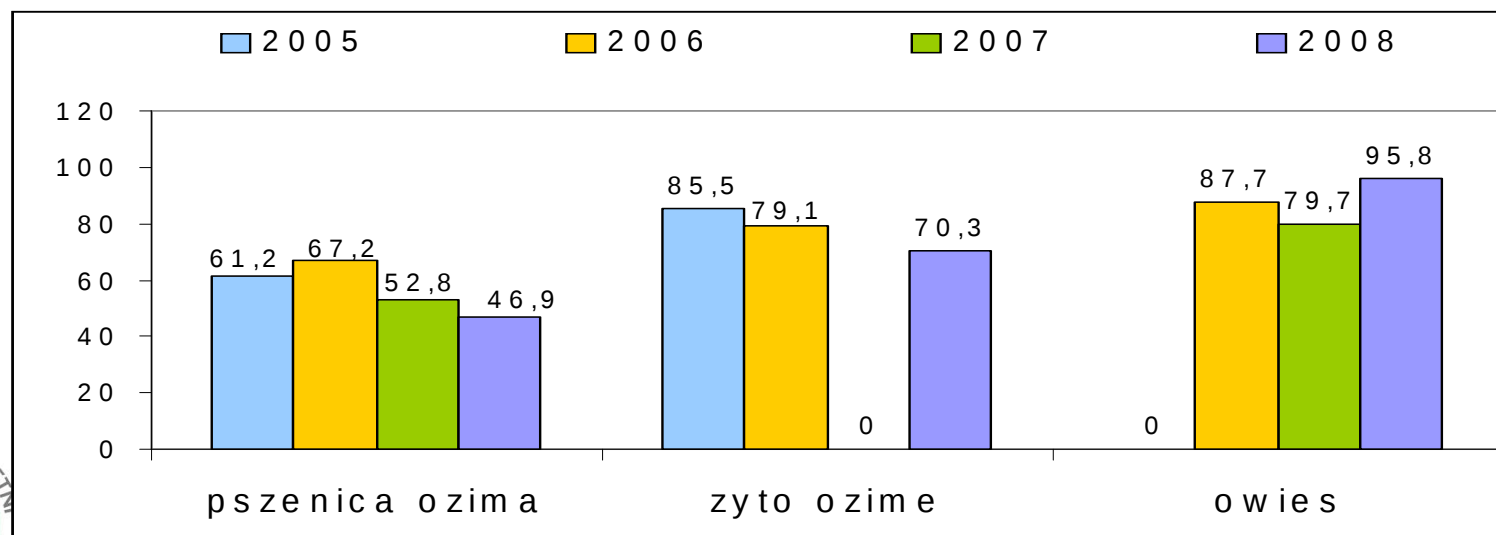
Poziom kosztów bezpośrednich w zł/ha



Dochód na 1 ha



Udział dopłat w dochodzie w %



Podsumowanie



Z badanych w okresie 2005-2008 działalności w certyfikowanych gospodarstwach ekologicznych uzyskiwano zróżnicowane wyniki produkcyjno-ekonomiczne

Zboża:

- Pszenica ozima plonowała na ogół znacznie niżej niż średnio w kraju w gospodarstwach ogółem - nawet o 29% w roku 2007.
- Plonowanie żyta było niższe o 5-11%, a plon owsa był podobny jak średni plon ogółem w kraju (GUS).
- Ceny sprzedaży pszenicy ozimej i żyta ozimego kształtowały się na ogół znacznie wyżej niż średnio w kraju (nawet do 30%), a ceny owsa w latach 2007-2008 były o 5-6% niższe.
- W ciągu 4 lat badań utrzymywały się niskie koszty bezpośrednie produkcji (niskie zużycie nawozów, środków ochrony roślin) i wysoka pracochłonność produkcji w porównaniu z produkcją konwencjonalną.
- Dochód uzyskiwany z uprawy ekologicznej zbóż był na ogół wyższy niż z uprawy konwencjonalnej; jego wartość w głównej mierze zależna była od dopłat ekologicznych (pszenica 47-67%, żyto 70-86%, owies 80-96%), które skutecznie rekompensowały (zgodnie z założeniami systemu dopłat) utratę plonu.
- Tylko z ekologicznej uprawy pszenicy ozimej w roku 2008 w porównaniu do roku 2005 dochód rósł szybciej niż koszty ogółem, a z uprawy owsa uzyskano dochód niższy niż w roku 2005.



Podsumowanie



Ziemniaki jadalne:

- Obok pszenicy ozimej ziemniaki jadalne są w gospodarstwie ekologicznym źródłem znacznego dochodu, głównie dzięki uzyskiwaniu wysokich cen zbytu; znaczenie dopłat maleje wraz ze wzrostem plonowania.
- Jednak będąc beneficjentem PROW 2007-2013 rolnik może oczekiwać większych korzyści ekonomicznych ze względu na podniesienie dopłat do 1300 zł/ha.
- Wysokie dochody z uprawy ekologicznej w porównaniu do konwencjonalnej nie rokują jednak nadziei na bujny rozwój produkcji ziemniaków ze względu na trudności w utrzymaniu zdrowotności plantacji i konieczności ponoszenia wysokich nakładów pracy.

Na podstawie danych GIJHAR-S, wyników Polskiego FADN i systemu AGROKOSZTY można przypuszczać, że przyrost wolumenu produktów rolnictwa ekologicznego będzie powolny, głównie z powodu niskich plonów i małego udziału upraw polowych w użytkach rolnych. Ponadto nie sprzyja temu rozdrobnienie gospodarstw, jak również rozproszenie produkcji. Natomiast sytuacja dochodowa rolników staje się coraz bardziej zależna od dotowania.



Jakich wyników można oczekiwać z uprawy zbóż i ziemniaków jadalnych badanych w systemie AGROKOSZTY w 2009 roku?

W 2009 roku według szacunków GUS:

- nastąpił wzrost plonowania i zbiorów zbóż, choć wyjątkiem była część wschodnia i południowa kraju – w gospodarstwach ekologicznych tendencje były zapewne podobne,
- plonowanie ziemniaków było słabsze niż w 2008 roku we wschodniej części kraju, co skutkowało wzrostem cen,
- zapewne, ze względu na istniejący popyt, będą utrzymywać się wyższe ceny zbytu na produkty ekologiczne (zwłaszcza pszenicę, ziemniaki jadalne),
- sytuacja dochodowa zarówno z uprawy ekologicznej zbóż jak i ziemniaków jadalnych nie powinna ulec pogorszeniu w stosunku do roku 2008. Była ona w większym stopniu kształtowana przez system dopłat:
 - nastąpił wzrost kwoty dopłat uzupełniających z 269 zł w 2008 roku do 356 zł w 2009 roku,
 - wzrost kwot dopłat ekologicznych z 600 zł do 790 zł (zboża),
 - ziemniaki po włączeniu do warzyw dotowane są kwotą 1300 zł/ha.

(zmiany wysokości dopłat ekologicznych nie dotyczą jednak wszystkich rolników)

Dziękuję za uwagę